

SUMATRA SISTA CHIA

Tjuvjakt, illegal skövling, befolkningsexplosion – hoten mot de sista tigrarna på Sumatra är många. Ett avelsprogram ser ut att vara den enda strimma av hopp för världens minsta tigerart.

TEXT: JOHAN AUGUSTIN FOTO: JONAS GRATZER

TIGERNS NS

FEBRI ANGGRIAWAN SMYGER försiktigt på den smala stigen, omgiven av gigantiska ormbunkar med vassa taggar som vill borra sig in i skinnet på den som saknar passande kläder. Det har 24-åringen som specialiserat sig på Sumatratigern genom fem års studier på universitetet i Jakarta. Denna morgon ska Febri genom Världsnaturfonden, där han varit anställd i ett halvår, sätta upp "kamerafällor", digitala infraröda kameror som fotograferar kroppstempererade objekt som passerar. Dessa ska placeras ut längs stigen i nationalparken Tesso Nilo i Sumatras Riau-provins, belägen i mitten av den enorma ön. Längs med stigen visar han vant upp spår av hjort, utter och vilda elefanter. Men i dag är ingen vanlig tigerspaningsdag för Febri. Med sig på stigen har han nämligen en grupp av tjugotalet tungt beväpnade parkvakter och medlemmar från armén. De har fått nys om att det ska finnas illegala skogshuggare i parken och har fått i uppdrag att arrestera dem. Plötsligt rasslar det till i den täta undervegetationen som den bitvis avverkade, bitvis orörda regnskogen består av, och en vildsvins-hjord försvinner lika snabbt som den nyss visat sig. Alla i gruppen håller sig tysta och smyger vidare på stigen. Efter en halvtimme närmar de sig sektor två, kärnan i området, när ljudet av motorsågar efter några minuter tränger genom skogen. Parkvakterna och soldaterna osäkrar sina indonesiska Pindad-automatvapen, och när de kommer upp på en liten höjd ser de ner på fyra män som än så länge är ovetande om att de är omringade.

ÖVERSTE SUHANA HÅLLER upp ena handen som ett klartecken, och sekunderna senare rusar ett virrvarv av höga militärkängor, uniformer och testosteronstinna män ner för kullen samtidigt som kulor viner i luften. Några parkvakter snubblar på vägen och fastnar i lianliknande växter, men de andra hinner fram till de misstänkta som trycks ner i gyttnan och slås i handfängsel. Tre av dem tillfångatas men den fjärde undkommer i tumultet. Medan de misstänkta är tystlåtna med nedböjda huvuden ser parkvakterna, som fortfarande är uppe i varv, nöjda ut och Suhana klappar några av sina underordnade på axlarna. Därefter påbörjar de sin marsch tillbaka till de fyrhjulsdrivna jeeparna några kilometer bort.

EFTER ETT TAG har adrenalinet lagt sig och kvar i skogen är nu bara Febri med två naturvårdsstudenter från Yogyakarta som ska få lära sig hur man sätter upp kamerafällor på lämpliga stigar. Febri berättar att Tesso Nilo med sina 45 000 hektar låglandsregnskog beräknas ha elva tigrar, en siffra hans WWF-medarbetare lyckats fastställa genom flera års arbete med hundratals bilder och filmklipp från kamerorna. En uppmärksam Youtube-film från Febris team som visade en tigmamma med sina två ungar mitt i en palmoljplantage spreds i föl till sociala medier världen över: ett bevis på att tigern är anpassningsbar.

– Den behöver inte bara orörd regnskog, utan kan även jaga i plantager med gummi, oljepalmer och avverkade områden, säger Febri.

SAMTIDIGT INNEBÄR DET att kattjuret ofrivilligt har allt närmare sin värsta fiende. Människorna på Sumatra blir allt fler för varje år som går och kräver allt större ytor skogsmark för jordbruksmark eller plantager. Konflikten hårdnar när tigern följer sina favoritbytesdjur sambarhjort och vildsvin, som båda trivs bra i avverkade marker där det finns frodig undervegetation med mycket plantor. Från flera provinser rapporteras nu om upprepade tigerattacker inte bara på tamdjur som getter, kor och hundar, utan även på lokalbor.

– I Riau- och Jambiprovinserna har vi tigrar som på sistone attackerat och dödat bybor. Senast var det en mamma som förlorade sin dotter i en oljepalmsplantage mitt på dagen – ett exempel på att tigern förlorat sin naturliga rädsla för människor, fortsätter Febri.

Parkvakter vid Tesso Nilo nationalpark griper en man som ägnar sig åt illegal skövling av nationalparken. Illegal skövling är den största anledningen till att tigern är utrotningshotad.

SUMATRATIGERN

Sumatratigern är den minsta underarten och blir drygt en meter hög och två och en halv meter lång. Arten, som sägs vara den mest aggressiva, blir 16-25 år i det vilda och 10-15 år i fångenskap. Sumatratigern blir köns mogen vid tre års ålder och får mellan en och sex ungar åt gången. Vid rätt förutsättningar, som bra livsmiljö med riklig tillgång på bytesdjur, kan en tigerpopulation därför snabbt föröka sig. Tigerhonan kan få nya ungar med 22 månaders mellanrum, även fast hälften av ungarna beräknas dö innan de når vuxen ålder.

Ett revir ska vara 40-70 kvadratkilometer för en hona, och 180-380 kvadratkilometer för en hane. Sumatratigern trivs bäst i lågländsskog men finns även i bergiga landskap upp till 2 000 meter.

65 procent av beståndet på Sumatra lever utanför nationalparkerna – ofta i gummi- och oljepalmsplantager. Ett skinn av Sumatratigern kan inbringa strax över 300 000 kronor på den illegala marknaden, och en tand omkring 6 000 kronor. Inom österländsk medicin sägs magnesiumet i tigers skalle och skelett ha en läkande effekt. Inålvorna används till "tigervin" och genitalierna sägs vara potenshöjande.

En av Indonesiens rikaste affärsmän – Tony Winata, har bestämt sig för att hjälpa till att rädda underarten, och har inrättat en 45 000 hektar stor park i Lampung (södra Sumatra), där fem "problemtigrar" från Taman Safari släppts ut, och det finns planer på att släppa ut sex till inom kort. I nationalparker som Tesso Nilo har patrullerandet gett resultat. Sumatras största nationalpark Kerinci Seblat har nu fler tigrar än för tolv år sedan, cirka 160 stycken.

Febri Anggrawan med två naturvårdstudenter som ska få lära sig hur man sätter upp kamerafällor.

Febri Anggrawan sätter upp kamerafällor vid Tesso Nilo nationalpark. I hopp om att fånga en av de skrygga tigrarna på bild.

VID VARJE SÅDAN konflikt, minskar chanserna att rädda de mellan 300 och 400 vilda Sumatratigrar som fortfarande finns kvar på ön från utrotning. Egentligen finns inga säkra uppgifter från alla de elva provinserna om hur många tigrar Sumatra verkligen hyser, eftersom siffran drygt 300 är från 2007 då WWF gjorde den senaste beräkningen.

Febri skär av några småkvistar på ett lämpligt ungt träd och fäster den kamouflagefärgade kameran en meter upp på den nu kala trädstammen. Han och studenterna – Ari Sewarashati, 23, och jämnåriga Dika Guritno, är omgivna av djungelns ljud – en orkester där syrsor och andra högljudda insekters- och fåglars läten blandas i en naturlig kör. Kamerorna brukar få sitta kvar så länge batterierna håller – oftast en månad, och resultatet är alltid lika spännande att se, vare sig det är kameror med stillbilder eller videofilm, förklarar Febri.

– Allt som rör sig fångas på bild: tigrar, leoparder, tapirer, men även illegala skogsavverkare och tjuvjägare.

Trots att han sätter upp en skylt bredvid kameran med en indonesisk text som förklarar att man inte ska röra kamerorna så händer det att de försvinner.

SKÖVLINGEN AV REGNSKOGEN och omvandlingen till plantager och odlingsmark är stora hinder för tigerns överlevnad. Men det största direkta hotet stavas alltså tjuvjakt. Snaror som ofta sätts ut på djurstigarna för att fånga hjort och vildsvin fångar även tigrar, och när en tiger väl fastnat med tasserna i en fälla går den en plågsam död till mötes. Om en tjuvjägars kula inte hinner före, vill säga. Tesso Nilo ser ut som många andra indonesiska nationalparker: På pappret är parken

– Allt som rör sig fångas på bild: tigrar, leoparder, tapirer, men även illegala skogsavverkare och tjuvjägare.

ANDRA UNDERARTER

Utöver Sumatratigern finns det fem underarter av tiger:

Sibirisk (Amurtiger) – cirka 400 i Kina, Nordkorea och Ryssland.

Bengalisk – cirka 2 000 i Indien, Bangladesh, Nepal, Bhutan och Burma.

Indokinesisk – cirka 500 i Thailand, Vietnam, Laos och Kambodja.

Syd kinesisk – cirka 70 i södra Kina (uppfödningprojekt med framtida utsättningar planeras för sydkinesisk tiger).

Malaysisk – cirka 500 på Malackahalvön.

Tre underarter är utdöda:

Kaspisk (början av 70-talet).

Javanesisk (början av 70-talet).

Balinesisk (början av 30-talet).

Samtliga länder som hyser tigrar i vilt tillstånd har bestämt att det år 2020 ska finnas dubbelt så många som i dag. Det beräknas finnas cirka 4 000 vilda tigrar i Asien, samma siffra för 100 år sedan var 100 000.

Källor: Världsnaturfonden, Taman Safari

skyddad enligt nationell lag, men verkligheten ser annorlunda ut. Inne i kärnan har stycken av det som tidigare var orörd regnskog med tjocka trädstammar fått ge vika för motorsågar. Utkanterna av parken består av buffertzoner, där lokalbefolkningen mer eller mindre får fria händer att göra vad de vill med marken. På många håll växer bara ormbunkar eller småträd: resterna av sedan länge skövlad mark som lämnats. Febri brinner för naturen, det märks när han pratar om tigrarna som om de vore hans egna, och han är nedstämd när han förklarar att nationalparken för tio år sedan var dubbelt så stor till ytan. Hans grupp jobbar i

motvind men förklarar att Världsnaturfonden och andra organisationer i samarbete med regeringen nu försöker återplantera det som gått förlorat. Steg för steg, eftersom man "inte vill reta upp lokalbefolkningen för mycket".

FÖR TIGERN I området ser det lite ljusare ut än för skogen. Parkvakternas hårdföra bevakning har gjort att antalet dödade tigrar i nationalparken gått ner från fem per år mellan 2004 och 2010 till tre 2011. Tidigare saknades det rättsliga påföljder för den som ägnade sig åt smuggling av tigerdelar, men även det har ändrats.

Tony Sumampau
inne på sitt kontor.

Neofrysas tigersperma för avlivningsfrie
inne på ett labb på Taman Safari.

– *Djurparker i till exempel Europa och USA efterfrågar nytt blod, som vi producerar genom att inseminera våra tigrar.*

– Parkvakterna förstör fällor, och numera blir det fängelsestraff för tjuvjägarna, berättar Febri och fortsätter:

– 2011 fångade teamet en tjuvjägare med ett tigerskinn, och det blev världens uppståndelse i media, alla tidningar skrev om händelsen!

För att bevarandearbetet ska fungera i det långa loppet måste emellertid lokalbefolkningen inkluderas, de måste tjäna pengar på naturen som tigrarna lever i, menar Febri. Varje år kommer ungefär tjugo ekoturister och ett par hundra studenter till Tesso Nilo, men Febri menar att dessa siffror skulle kunna vara mycket högre.

– Om lokalbefolkningen ser att de kan tjäna pengar på att sälja honung och handgjorda saker till turister kommer de inte tjuvjaga eller skövla skogen längre. Det handlar om en attitydförändring.

TONY SUMAMPAU VISAR upp äret på underarmen. Det är bara ett av många minnen från närgångna tigrar som täcker 65-åringens kropp. Redan som 17-åring drev Tony cirkusar på olika håll i Indonesien, och djungelns härskare blev favoritdjuret som han skulle ägna sitt liv åt att försöka rädda. 1984 öppnade han djurparken Taman Safari i staden Bogor på Java – med vad som kan vara den sista livlinan för Sumatras tigrar.

– Djurparker i till exempel Europa och USA efterfrågar nytt blod, som vi producerar genom att inseminera våra tigrar, berättar Tony i jeepen som kör genom den 200 hektar stora parken som påminner om en blandning mellan Kolmården och Jurassic Park.

I den tropiska miljö som tidigare var teplantage finns nu regnskog, vattenfall och konstgjorda bergsklippor. Här promenerar djur som lejon, tapirer och flodhästar alldeles intill strömmen av passerande bilar och givetvis strövar även huvudattraktionen, Sumatratigrarna, omkring här. Taman Safari i Bogor har för närvarande 24 Sumatratigrar. Sammanlagt finns det enligt Tony lika många exemplar av underarten i världens äldsta djurpark som i det vilda, det vill säga ungefär 300.

Förutom att fungera som en spermabank som ger ”nytt fräscht tigerblod”, tar parken även emot ”problemtigrar”, som på något sätt hamnat i konflikt med människor. Parken ser då till att tigrarnas hälsa är på topp innan de återinförs i ”säkra områden”. Hittills har

“Det krävs att regeringen och organisationer inkluderar lokalbefolkningen i räddningsarbetet, där de sistnämnda kan dra nytta av nationalparker med tigrar i.”

sju tigrar fått halsband med sändare där batterierna håller i ett år – och samtliga tigrar har kunnat följas med positiva resultat under hela perioden. Det största problemet som kattdjuret har framför sig är befolkningsexplosionen på Sumatra, spår Tony.

– Folk tittar på teve och ser fina saker. De tänker: 'Jag vill också ha ett stort hus, luftkonditionering, en bil'. Sedan ärver sonen två hektar mark av sina föräldrar som han ska odla på, och sedan får sonen nya barn och så vidare.

EFTER TJUGO MINUTERS uppvisning av djur från olika världsdelar stannar jeepen vid avelscentret. Hit kommer inga turister eller andra besökare, enbart journalister och biologistudenter. Massiva stålburar avskiljer Tony och hans grupp från tigrarna, men några av de tioalet katterna stryker sig mot metallen för att komma närmare betraktarna,

Tony Sumampau håller på en tiger inne på avelsprogrammet på Taman Safari.

samtidigt som tigrarna utbringar spinnande läten. "Ara", 14 år, har bara en stump kvar som vänster framben. Hon fastnade i en snara i Riauprovinsen, lämnades till lokala naturvårdsmyndigheter och kommer få tillbringa sina sista år i Taman Safari. De flesta tigrar har inte samma tur som Ara, de flås och delarna säljs på den illegala asiatiska marknaden. Varför är det då så viktigt att inte arten ska gå samma öde till mötes som släktingarna Java- och Balitigrarna? I grund och botten handlar det om att behålla den ekologiska balansen, menar Tony.

– Tigern är en paraplyart, som kontrollerar andra arter. Nu när det knappt finns några tigrar kvar på Sumatra har vi problem med vildsvin – de är en pest på många håll!

Han jämför med Java, där man i vissa områden har problem med råttor – eftersom "människor dödar alla ormar som är naturliga råttjägare".

Vad krävs då för att rädda Sumatratigern från utrotning?

Det krävs att regeringen och organisationer inkluderar lokalbefolkningen i räddningsarbetet, där de sistnämnda kan dra nytta av nationalparker med tigrar i, säger Tony och drar en parallell med Taman Safari.

– Vi har bara taggtråd kring parken, och det är ingen som försökt ta sig in här. Lokalborna skyddar oss, de tjänar ju pengar på att vi finns här, säger han och beskriver de stånd med morötter, bananer och andra varor som säljs längs med huvudvägen.

VID DET SENASTE tigmötet i staden Jambi diskuterade flera organisationer om de skulle följa afrikanska projekt, där områden med vilda djur inhägnas, och på så vis skyddas från människor. Det är dock ett exempel på dålig naturvård, menar Tony.

– Vi måste först bevara miljön, sedan är ekoturism ett sätt för lokal-

befolkningen att tjäna pengar på naturen runt omkring dem.

Taman Safaris status som spermabank och rehabiliteringscentrum har gjort att framtiden för Sumatratigern som art kanske inte är lika förlorad som för dess utrotade släktingar.

– Om jag hade börjat med räddningsplaner för tigrar tidigare hade vi haft Javatigrar i fångenskap nu, och arten hade räddats. Nu har vi bara skinnen kvar.

I nationalparken Tesso Nilo förhörs de tre illegala skogsavverkarna som tidigare under dagen togs på bar gärning. Överste Suhana är övertygad om att männen kommer få ”mellan nio och tjuugo år långa fängelsestraff”. Samtidigt går det bra att betala sig ut ur häktet, och Indonesien är sedan länge ökänt för sin utbredda korruption.

– Ja, borgen fungerar om de kan garantera att de inte kommer syssla med illegal avverkning igen, avslutar Suhana. ♦